

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expositio mysteriorum misse et verus modus rite celebrandi

Guilelmus <de Gouda>

Dauentrie, 1504

Tractat[us] de exposit[i]o[n]e misse edit[us] a fr[...] Guilhelmo de Gouda
ordis mino[rum] de obserua[n]tia Incipit feliciter.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31233

**Tractatus de expositione missæ editus a fratre Guilhelmo de Gouda ordinis minorum de obseruatione
Incipit feliciter.**

De noticia eorum intellectu

realem (que in mysterio missæ agitur) habendam sacerdos/
tes sine dubio sunt obligati. Turpe enim est causas tractan-
di ius in quo versatur ignorare. Sicut hoc turpe est de quo/
liber artifice quod magis de sacerdote ignorare id circa quod versatur. Qui a-
lias si mee vident assilari quod silens quod put ab hominibus fieri videt exercere
actus ac opatur. quod vero significet minime apprehendit. Et simulant
etiam illi qui curant habere folia sine fructu arboris. et signa ac imagines
rerum et earum significata ignorantes. Ut sunt exteriora apparatus gestus cor-
poris et signa alia que fieri solent circa altaris sacrificium. Comparant igitur ig-
norantes significata per signa et gestus missæ adorantibus aut honorantibus
imagines et picturas nescientibus quorum sint imagines. Ut si summe stu-
dendum est sacerdoti ne premissa ignoret. quia etiam de ipsorum ignorantia in-
nouissimo die rationem erit redditurus: ut Guillelmus asserit dum accendit.
Et simulant etiam sacerdotes diuina mysteria celebrantes absque eorum in-
tellectu asinis aut iumentis. panes non ad proprium modum. sed ad aliorum
usum portantibus. Quare videtur necessarium summo cuiuslibet volenti digne
conficere et fructuose immolare sacramentum eucharistie ut signata per ves-
tes et signa missæ luculenter intelligere conetur. Ad quorum noticiam prius le-
gat peripatetum. Primo igitur ad sacramentum altaris tractandum accessus
rursus deponat exteriorē vestem. Logitans quod Christus seipsum oblatum surrexit a
cena et deposuit vestimenta sua. Ios. xiiij. Et sit quod sacerdos celebraturus
debet a se abdicare omnia exteriora quibus onerabatur scilicet cognitionum fantasias
importune se ingerentes. et affectus ex humana necessitate exurientes: ut si
cur spōsa Christi dicat Expoliaui me tunica mea quomodo induar illa Et ut hoc
facere valeat roget deum dicens. Exue me domine veterem hominem etc. Secundo
lauet manus Logitans quod Iesus depositis vestimentis cepit lauare pedes
discipulorum. et roget eum ut etiam suos digne lauare pedes lutosos. id est
affectus: ut dicere valeat ut munda spōsa Laua pedes meos quomodo iterum
inquabo illos. Cant. v. Et ergo lauando manus. id est opera immunda. et pedes
id est affectus debet prout interius per cordis puritatem et dicere. Lauabo in-
ter innocentes manus meas etc. cum oratione. Largire quantum domine sensibus no-
stris: ut sicut hic exteriori abluntur etc. Tercio accedat ad gradus altaris
tribus vicibus dicens orationem cum magno timore et tremore ex humilitate
Logitans quod Iesus cepit pauere et tristari dicens. Tristis est anima mea

¶ ¶

vsq; ad mortē. et p̄cidit in faciē suā orans nudo capite tribu vicib; et factus in agonia p̄liū orabat. Et apparuit ei angelus cōfortans eū et factus ē sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā. Sic similiter tribu vicib; roges eū vt etiā tibi mittat angelū suū. qui te p̄fortat ad hoc sacrificiū peragendū. Aut cogites hec p̄dicta omīssis dñicis orationib; Quarto accedat ad altare cogitās q̄ Iesus p̄cessit obui am iudeis dicens. Quē queritis zc. osculās altare. significās q̄ iudas osculo tradidit Iesum. Et induit se sup humerale cū funiculis stringens se circa collū et per mediū corporis. cogitans q̄ christū Iesum caput iudei ligauerūt cordis sic p̄ mediū corporis et circa collum. et cooperuerūt in nocte in domo cayphe faciē eius pcutiētes eū dicebāt propheta q̄s est q̄ te p̄cussit. Matthei. xxvi. et legat sic Numeros meos et pectus meū dñe sanctūspūs grā ptege zc. Quinto induat albam cogitās Iesum indutū vestē albā derisorīā ab herode et tanq̄ fatuum ab eo et a suis derisum. et sic in alba veste ad pylatū remissum. Lu. xiiij. Et significat q̄ sacerdos debet esse mūdus tanq̄ de baptismo denudatus consurgens Et tunc oret sic Omnipotens sempiternus deus te suppliciter zc. Sexto succingat hāc albā (quā indutus est) zona siue succinctorio circa lūbos cogitās Iesum ad colūnam ligatum et flagellis flagellatū. Joā. xi. Et significat q̄ renū incontinentia et luxurie libidines in eo restringēda sunt. Erūt em̄ lūbi eius p̄incti instar filiorū israel. qui comesturi agnū paschalē erant succincti. et calciari pedibus quasi preparati ad transeundū de hoc mundo. Sic em̄ quasi ad mensam accedendum est cum hac oratione Accinge gladiū tuum super femur tuum Septimo induit manipulum in sinistro brachio. cogitans Iesum funiculū q̄ fuit ligatus in flagellatōe portabat in brachio sinistro cū dederunt ei coronato corona spinea arundinem in dextera et orans dicit. Dirūpe dñe oēs laqueos sathane zc. Octauo induit stolaz. crucē signantē. q̄ sicut sacerdos stolam in scapulis portat. ita christus crucem in scapulis ad mortē caluarie baiulauit. Et oret sic vt sequit̄ Jugū tuū dñe suauē ē. et onus tuū leuē zc. Nono induit casulā et cogitās q̄ milites pylati ip̄m deridētes tāq̄ volentē regnare purpureā vestē induerūt. Joā. xix. Et tūc petat et oret Deus creator totius creature dignare me. Decimo sacerdos portat in capite coronā q̄ significat regalē dignitatē sacerdotū si sacerdotalr vixerit. et cogit̄ christū derisorie corona spinea coronatū Et sic p̄ q̄ sacerdos oblatarius sacrificiū altaris gerit psonā xp̄i. et ergo eiusdē xp̄i (q̄ fuit sacerdos seip̄m offerēs in sacrificiū) armis induit Dū sacerdos vestē deponit exteriorē legit. Iesu bone sicut teip̄m cena scā ad mortē oblatur⁹ vestimēta deposuisti. ita p̄sta mihi sensus meos exteriorē a tpalib; retrahere. et ad interiorē et eterna iynū recolligere. et sic ex vita veteris hoīs in

nouū trāsfo: mari q̄ fm̄ deū creat̄ Qui viuis Dum lauat manus
Jesu bone sicut ex tua nimia humilitate nō dedignatus es discipulo/
rū tuorū pedes lauare lutosos, ita cōcede mihi cogitatōes affectionū
pedes ac manus calidis abluere fletibz cōpunctōis. Qui viuis. 7c.

¶ Collecta siue orō dīcēda qñ sacerdos celebraturus ascēdit ad altare
et ip̄m osculat. Jesu bone (q̄ a iuda te tradi osculo in manus pctōz p/
tulisti) da mihi dulcedinē amoris tue inspiratōis osculari vt sentētiaz
in spū q̄ra sit grā in labijs tuis diffusa. Qui viuis. Qñ sacerdos
induit se scapulari cū funiculis se stringens. ¶ Jesu bone (qui iniquorū
manibz dire ligari instar latronis voluisti) dirūpe queso vincula pecca
torū meorū. 7 tibi sacrificabo hostiā laudis 7 nomē dñi inuocabo Qui
viuis. ¶ Jesu bone q̄ colaphisari 7 immūdis sputis pulcerrimā faciem
tuā (in quā desiderāt angeli p̄spicere) voluisti maculari cedi ac velari
illumina oculos meos 7 respice in me oculis tuis misericordie, quibz
Petrū ter te negantem respexisti, ne vnq̄ obdormiam in morte, neqñ
dicat inimicus meus pualui aduersus eū. Qui viuis 7 regnas 7c.

¶ Dum albam induit

Jesu bone qui hora p̄ma diei pro me pilato p̄fēq̄ p̄sentatū 7 fal
siter accusare voluisti, 7 a pilato ad herodē mitti, 7 ab eodem 7 exerci/
tu eius derideri, 7 in veste alba illudi, 7 sic ad pilatum remitti da mihi
mundi huius prudentiam, que stulticia est apud te declinare, 7 te
agnum in stolis albis simplicitatis 7 puritatis sequi quocunq̄ ieris.
Qui viuis 7 regnas 7c.

¶ Dum se zona succingit

Jesu bone, q̄ hora tertia p me iudeis latronē barrabā dimitti petē/
tibz voluisti reprobari, 7 ad colūnā funiculis dire ligari 7 flagellis ces
di, ita vt in corpe tuo a planta pedis vsq̄ ad p̄ticē capitis tui nō erat
sanitas, corripe me tu iuste in misericordia, qua nullū testimonium a
moris dei credimus nec certius in hac poterit haberi vita. Qui viuis.

¶ Dū manipulū in sinistro brachio induit

Jesu bone, q̄ funē quo fuisti ad colūnā in flagellatōe ligatus in si
nistro brachio deferre, 7 arundinē p̄ sceptro voluisti (in dextra deriso/
rie tibi dari) da mihi funē pctōz meorū quibz circūplexus sum in sini
stra derelictōis 7 contritiōis deferre, vt arundinē siue palmam victo
rie in dextra te merear suscipe 7 gestare Qui viuis 7c.

¶ Dum stolam induit

Jesu bone q̄ hora diei sexta crucez p̄p̄is humeris ignominiose ad
montē caluarie depressus 7 inclinatus 7 cruentatus voluisti baiulare
da mihi sic intrepide cruce penitētie quotidie baiulare vt ad te montē
eterne beatitudinis merear puenire Qui viuis 7c.

¶ Dum casulam induit

¶ iij

Jesu bone, qui veste purpurea lacerata et denudata indui a iudeis sic miserabiliter coronatus, et tanquam abhominabilis et leprosus voluisti presentari, intime te deprecor ut illam mirabilem vultus tui formam cordi meo perspicaciter imprimas, et ardentem infigas qualem visus es illa hora habuisse Qui vivis etc.

¶ De corona quam presbyter in capite deferit.

Jesu bone rex celestis, qui caput tuum sanctum plus quam mille puncturis corona de spinis voluisti vulnerari, fac me spinis contritionis in conscientia digne compungi, ut a te merear in celestibus coronari Qui vivis etc.

¶ In preparatione calicis

Si imposuerit aque tres aut duas guttas in unum dicet De latere domini nostri Jesu christi exiit sanguis et aqua, quem preciosissimum liquorem illius deifici lateris influi pero in cor meum in hoc stupendum sacrificio ut dignemur merear conficere et veraciter perficere. Dicturus confiteor prius ante altare parum flexis genibus legar deuote et attente. Veni sancte spiritus reple tuorum etc. ut velis in eo accedere ignem amoris, quo possit peccata in confessione fienda comburere. Unde sicut accessurus Aaron ad sancta sanctorum prius vitulum pro peccato obtulit. Levi. ix. Et in sanguine eius digitum tinxit. Sic sacerdos euangelicus legit confiteor ante missam, et offert vitulum id est spiritum contribulatum, cor contritum dolore peccatorum, quod deus nunquam despiciat et in sanguine christi tinget digitum id est affectum cum interiori dolore contritionis et compassionis sanguis christi fusi pro peccatis nostris, quia eius sanguine mundantur conscientie nostre. Post accedat deuotus ad altare tamquam holocaustum igne divini amoris accensum. Et osculetur altare id est christum crucifixum per altare signatum. Ipse enim est altare ad quod sacerdos celebraturus intrabit, et tunc dicat Osculetur me osculo oris sui, id est, dulcis eius amoris inspiratio. Et dum imaginem crucifixi osculatur cogitet quod osculatur vultus lateris Jesu et imprimat os suum in vultus lateris eius, et ipse dicet tibi, Vulnerasti cor meum soror mea etc. Istis sic pactis sequitur officium missae. Unde tota vita christi in hoc seculo quasi una sollemnissima missa fuit, quia omnia (que christus fecit aut passus est) nobis in memoria fuerunt. Et ergo tota missa est representatio totius vite christi. Vita procedens passionem eius representat usque ad canonem sancti Tergit, et ibidem representatur passio eius usque quo dicitur Pax domini sit semper vobiscum ibi representatur eius resurrectio, et fit consequenter memoria incarnationis. Ante introitum missae.

¶ In introitu missae et in principio cogita ac diligenter mente peracta et ora.

Arer in divinis iusticia sua exigente contra me mortis tulisse sententiam. Genes. iii. Quaecumque die comederis de fructu ligni scientie boni et mali morte morieris. Audiuisti hoc virginis pa-

ris et exiit de sinu patris naturam nostre mortalitatis induens. asp/ sus cinere. carens veste. nudus pedes. flens et ciulans qd damnat' eum ego seraulus. Sed pater misericordia motus ex ineffabili charitate tradidit pro me filium suum vnigenitum dicens mihi. Accipe filium meum et da eum pro te. filius vero qui ppetua charitate me dilexit mihi dixit Accipe me et redime te. et da me p te. Etia pater misericordia motus ppter nimium desiderium et clamorem patrum et pphetarum in limbo. et precibus puerbe Marie virginis affectum. Na in aduentu angeli ea saluantis inclinatis genibus. et eleuatis puris manibus erectis in celum oculis ad patrem misericordiarum totam in deum eleuatam p incarnatione sui filii deuotissimas preces cum lachrymis fuisse credimus: vt dicit Albertus magnus. Miris igit altissimus filius ab arce patris ad reginam Mariam ad maximam et extremam humilitatem. qd deus quo nihil est sublimius coniungit limo nostre mortalitatis. quo nihil est vilius. Intrauit iu uerum virginis Marie in quo homo factus est instar pomelli noue redeunt me sibi costrictus et puolutus. Etia vt alter sampson in spose sue gremio ex nimio amore infatuatus fortitudine sua puatus est. et hoc notat introitus misse id est hostie siue filii dei missio in uerum virginis

¶ Sequitur versus siue potius psalmus

Versus. qd puer xris se ab utero matris et venit in mundum et cogita qd christum videas nascentem ex utero virginis in nocte. qd puero nato in diuersorio de virgine Maria in stabulo fetido iacenti. et membra sua ex frigore contrahenti. Juxta illud ps. Et factus sum sicut vter in pruina angeli psallebat. et Maria ipsum adorabat. et lacte suo ipsum nutrebat. Et nos merito patri et filio et spiritui sancto gloriam inferimus. dicentes coiter gloria patri. eo qd incarnationem filii operati sunt pater filius et spiritus sanctus. ideo stabimus nos tremuli eis de inclinantes Sicut erat in principio etc. Dic nota pius lachrymas quas christus infans mox natus pro peccatis nostris emisit. deplorans miseriam humane conditionis. et sic nulla videat ei competere gloria que est clara cum laude leticia. et tamen est sibi gloria. si sicut erat in principio. ita nunc et semper et in secula seculorum. qd fuit comprehensor et viator. Etia pius lachrymas pro nobis emisit: vt nos in suum accenderet amore. Que mater panis inuoluens. et stricta ligans fasciis. uerberibus. lacerans reginam in presepio redinavit. Cogita qd Iesum in presepio videas iacentem et vagientem.

¶ Repetitio introitus

Nora circumcisionem que facta est die octaua. eo qd octaua dies est repetitio prime diei. Vic mente considera paruulum Iesum immo eternum dei uerbum pro dolore vulneris circumcisionis miserime vagientem. O quanta compassione uiscerum et effusione lacrymarum uirgo mater nitebatur blandiri paruulo. Et ipsum plorantem consolari. Et consoueri uerberibus et sanctis brachijs pueri

me stringere et in eius dolore transigi, immo quolibet guttula sanguis
Jesu fusi, ac lachrymarum fuit vulnus in corde matris Marie virginis
Et potuit dicere ut videtur Moysi circumciso uteri filio suo Sponsus san-
guinum tu mihi es.

¶ Kyrieleyson ter

Hic petit aduentus christi spiritualis in mentem. Et sonat. Kyrieleyson
id est domine miserere, quia pueri cito remittuntur offensas, et cito dant etiam precio-
sissima. Et quia dominus secundum Dionysium est nomen supponis quod consistit in tribus.
Uno modo est nomen honoris et dignitatis. Secundo modo est nomen ditissimi
me possessionis. Tercio modo est nomen fortitudinis et virtutis. Nos autem
per peccatum tripliciter incidimus miseriam, scilicet subiectionem servitutis peccati, quia
qui facit peccatum servus est peccati. Et sic clamamus nostri miserere. Secundo inci-
dimus paupertatem boni gratuiti. Tercio, id est. Ego vir vides paupertatem
meam. Super quo clamamus nostri miserere. Tercio incidimus concubito-
nem a demonibus vilissimis. Tercio ultimo. Servi dominati sunt
nostri. Psalmista. Concubaverunt me inimici mei tota die. Et sic clama-
mus nostri miserere.

¶ Chisteleyson ter

Christus id est unctus oleum, id est sanguis christi est nutritivus, quia dulcis-
simi gustus est. Unctio olei tria facit, quia ungit lucet et pascit secundum Hieronymum et Bernardum. Ungit enim gratia sacramentali. Et laus. Spiritus do-
mini super me, eo quod unxit me. Et hoc propter defectum vulneris peccati in concu-
piscibili et irascibili quem ex peccato incidimus. Secundo oleum lucet virtute in-
tellectuali, et hoc contra vulnus ignorantie in intellectu. Tercio vero pa-
scit gratia virtutis moralis, et hoc contra vulnus insipiditatis boni ce-
lestis. Decigitur tria vulnera in nobis sentientes clamamus ad pue-
rum Jesum.

¶ Kyrieleyson ter.

Kyrieleyson secundum Ambrosium id est dominus est nomen patris. Potestas
autem ut dicit Dionysius in celesti hierarchia habet tria facere. Primo
est ultimum iniquitatis per iusticie vindictam, et sic sentientes nos reos pe-
tinus nostri misereri, ut non secundum iniquitates nostras retribuatur nobis. Secundo
potestas est compressiva male voluntatis per severitatem, et sic clamamus no-
stra voluntatem rebellē comprimere ad bonum sine ira et furore et nostri mise-
reri. Tercio potestas est defensiva virtutis et bonitatis per legis equitatem, et
sic sentientes quod ea (que in nobis sunt legi consentanea) non sunt libera, cla-
mamus kyrieleyson, id est miserere nobis puer Jesu.

¶ Gloria in excelsis deo.

Sacerdos hoc solus dicens typum gerit angeli, qui in natali domini pastoribus
dixit. Annuncio vobis gaudium magnum quod erit omni populo. Luce. ii.
Sacerdos dicit angelus exercitus domini. Matthei. ii. Chorus respondens
et persequens gerit personam multitudinis, quia dicit ibidem, facta est cum ange-
lo multitudo celestis exercitus laudantium et dicentium. Gloria in excel-
sis deo. Et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et venerunt pastores et inveniunt

Mariā z Ioseph z infantē positum in p̄sep̄io z reuersi sunt pastores
 glorificātes z laudātes deū Qd̄ nos etiā faciamus vna cū maria ma
 tre iesu dicentes eidem puero eo q̄ incarnatus sit. Laudamus te
 deū. qz in se infinite bonus est. z leua manus qz sit aliquo signo exteri
 ori coram multis. Benedicimus te. Benedicite creatura creatori
 quādo cū corde z ope laudat z oē bonū qd̄ habet ei ascribit. Ado
 ramus te. Inclina. qz adoratio inducit reuerentiā p̄ deuorōnem q̄
 est pius z humilis affectus mentis. humilis quasi humi id est terre in
 clinatus Reuerētia ē bonos q̄ cū pauore exhibet. Glorificamus te
 Leua Glorificare sup̄addit frequētiā laudis. qz gl̄a ē frequens fa
 ma cū laude noticia. z est in sanctis in p̄mo. Creatura rōnalis creata ē
 ad gl̄am dei. Aplus. Omnia ad dei gloriā facite id ē deū glorificare
 in omnibz. Itē ad laudandū deū. qz ipsa laus dei est nra b̄itudo ad
 seruiendū deo ad cōtemplandū deū Gr̄as agimus tibi p̄pter ma
 gnā gloriā tuā. Inclina Gr̄as agimus propter cōmunicationez
 beneficiorū nobis cōmunicator. z p̄cipue qz incarnatus est Domi
 ne deus rex celestis deus pater omnipotens. Domine fili vnigeniti ie
 su christi. Spūs z alme orphanorū paraclete. Domine deus agn⁹ dei
 filius patris. Primogenitus marie virginis matris. Qui tollis pctā
 mundi miserere nobis. Tunde pectus. Qui tollis pctā mundi susci
 pe deprecationem nostram. Ad marie gloriā. Qui sedes ad dexte
 rā patris miserere nobis. Tunde pectus. Qm̄ tu solus sanctus Ma
 riā sanctificans. Tu solus dñs Mariā gubernās. Tu solus altissi
 mus Mariā coronās Iesu christe. Inclina. Cum sancto spiritu in
 gloria dei patris Amen. Deinde sacerdos cōmunis mediator ins
 ter deum z populum vertit se ad populum dicens sonora voce Domi
 nus vobiscum. annūciando populo q̄ dominus sit cū eis per incar
 nationem qui eis promissus est olim in prophetis. sicut stella annun
 ciāuit tribus magis natiuitatem christi Et etiā quia per mentis col
 lectionem ad deum dñs cepit esse cū fidelibus. Et resalutatur in cho
 ro. Et cum spiritu tuo. Quia sacerdos stans ante altare totus debet
 esse in spiritu z nibil sentire de corpe. Et hoc figuratur Genesis. xxiij.
 vbi Abrahā prexit immolare filium. z dixit ad seruos suos. Expectate
 me hic cum asino ego z puer illuc vsqz properātes zc. Serui sunt sol
 licitudines et cure de necessarijs huius vite Asinus autem animal est
 pigrum corpus. Puer vero est spiritus purus. Patriarcha autem est
 loco offerentis. Et ergo sacerdos oblaturus filium dei debet cum solo
 spiritu accedere.

¶ Oremus

Inclinando dicimus. z significat q̄ tres magi procedentes adoraue
 runt puerum Iesum in diuersorio et gremio matris.

¶ Collecta.

Collecta dicitur. qz petra populi colligit. que sacerdos Iesus se-
cretorum colligit et offert deo. *Thobie. xij.* Quando orabas cum lachry-
mis ego ordem tuum obruli domino hec ait angelus: Sed sacerdos ange-
lus exercituum domini dicit. Et tunc dicit collecta significans corpus mysticum quod sic
in unum promiscet. sicut corpus christi ex multis granis. et sanguis christi ex
multis uinis. nulla autem sunt opera maiora domini. quam incorporari christo. Et ut
in pluribus sub numero ternario collecte dicitur. quia tres magi tria
munera obrulerunt scilicet aurum thus et mirram. Et nos debemus illi of-
ferre cum memoria prime collecte aurum dilectionis et amoris feruentibus de-
siderijs ad deum. Non enim est vox iesu audibilior quam feruens desiderium
sui. cuius amor ad nos superueniens est infinitus. Secunda collecta offertur
instar thuris redolentis id est deuote orationis ex ignito fumo cordis ad
deum ascendentis. *Psalmi. xliij.* Dirigat oratio mea sicut incensum in
conspectu tuo. Tercia collecta dicit ad instar mirre in memoriam ama-
rissime passionis qua anima eius ab instanti preceptionis sue fuerit repleta.
Lamentorum. ij. Fascipulus mirre dilectus meus mihi inter vbera prom-
rabitur. Concludit autem. Per dominum nostrum iesum christum. quia *Joannis. xv. dicit.*
Quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. In merito enim eius
exaudimur et non in merito nostro. et tunc sis attentus quod deuote et cum reue-
rentia nominis hoc dulce nomen Iesus et deuotionem ab eo accepturus sis
singulariter recolens et quod sis indignus proferre hoc dulce nomen Iesus.

¶ Epistola.

Sponsus misit sponse litteras per prophetas. et ergo interdum leguntur
prophetie. Jam vero tempore gratie personaliter venit christus sponsus presenta-
ri se in templo sponse sue. In testimonium vero quod iam venit nobis les-
guntur epistole et littere testimoniales apostolorum: ut sunt actus apostolo-
rum epistole canonice. precipue epistole Pauli. qui annunciat ubique
christum venisse dicentem. Ecce ego qui loquar olim in prophetis assum in
humanitate. Desideratus igitur iesus a patriarchis et prophetis venit
ad templum sanctum suum et oblatum est in aram nostre redemptionis.
Unde Iesus iuuenis sponsus voluit sponse sue ecclesie presentari. an-
placeret ei sponsalia cum eo contrahere. que ecclesia per os Simeonis ap-
probauit. et tanquam sponsum promissum libens suscepit. Et ergo canit.
Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Et Je-
sus obtulit se sponse sue ad amplectendum. Et simeon in persona ecclesie
accepit eum in vlnas suas tanquam sponsum videns promissum. Adorna
ergo thalamum tuum syon et suscipe iesum sponsum tuum. In huius signum
sacerdos legens epistolam extendit brachia sua super librum in persona ecclesie
ac si velit amplectere Iesum. et ut alter simeon accipiet eum in vlnas su-
as brachijs amoris. Et ergo finita missa et gustato parum de dulcedi-
ne eius cupit mori legens. Nunc dimittis seruum domine etc. Pro modo ve

ro legendi epistolā nota sūm Albertū de mysterio misse. q̄ subdiacon⁹
in legēdo epistolā in solēnitate ascēdet in locū altū significās q̄ oīs do
ctor in alto debet stare futuris. *Neemie. viij. Stetit autē Esdras scri
ba Sup gradū ignēū quē fecerat ad legendū Uertit autē se in legēdo
ad orientē significās q̄ adhuc ampliore indiget luīe. Sacha. xij. Gra
būt pedes ei⁹ sup mōre oliuay ad orientē Legēdi modus Primo q̄
legat distincte apte. *Neemie. viij. Legerūt in libro distincte ad intel
ligendū. Scdo legat deuote. *Ps. ij. fact⁹ ē sermo dei in corde meo
quasi ignis estuās. Tercio q̄ legat clara voce. *Esaie. xv. Et eleuabūt
vocē suā laudabūtq̄ oculo ad oculū.****

¶ *Graduale.*

*Graduale significat q̄ Maria timore herodis gradit̄ siue egres
sa ē in egyptū cū puero iesu. z ibi degēs vsq̄ ad mortē herodis. O dul
cia puer iesu cū adhuc iuuenis dulcia matris ybera sugēs. rurus nō fu
isti a psecutorū gladijs. Apparuit em̄ angelus dñi Ioseph dicēs Sur
ge z accipe puez z matrē eius z fuge in egyptum.*

¶ *Versus.*

*Versus significat reuersionē iesu de egypto in israel. *Matthei. ij.
Defuncto herode apparuit angelus dñi in somnis ioseph dicēs Sur
ge z accipe puez z vade in terrā isrl. Et anno. xij. erat dolēter a pa
rentib⁹ quesitus p triduū z in tēplo inter doctores inuētus. z erat. sub
ditus parentib⁹ z habitauit in nazareth.**

¶ *Alleluia.*

*Iesus exuēs vestes suas nudus baptisat a Joāne in aquis iordo
nis preparans sponse sue aquas z sanctificans eas tactu sue sanctissi
me carnis. in q̄bus lauāda est aīa a maculis pctōrum z desponsabat sibi
ecclesiam. Nā fide z baptismo despōsant aīe infantū dño. Ideo ca
nit ecc̄la. Hodie celesti spōso iūcta ē ecc̄la qñ in iordane lauit eius cri
mina. Et cogita cū dolore q̄ sepi⁹ violasti fidē quā dño pmīstisti dicen
do. Abrenūcio diabolo z pōpis eius. z adulteratus es diabolo qñ cō
sensisti ei. Et in signū ineffabilis leticie nuptiaz cantat Alleluia. id ē
laus ineffabilis signās affectū inexplicabilē z nulli mortaliū plene co
gnitū. Et dñs a deuoris inebriatis. z est alleluia cāticū epytalamī cum
ab angelis in nuptijs christi cū ecc̄la spōsa eius modularū*

¶ *Versus in alleluia*

*Quia patris vox qua olim dixit. Venitet me fecisse hominem s̄
sa est et audita est sic dicentis. Dic est filius meus dilectus in quo mi
hi complacui. Reperitur alleluia. quia celi aperri sunt ei et vidit spī
ritum dei descendentem sicut columnam et manentem in ipso. Et dixe
runt iterum angeli Alleluia. Sed temporibus luctui deputa
tis loco alleluia adiungitur Tractus. Quia tantum est pōdus inīq
tatis nostre z circūstans nos pctm q̄ etiā cū violētia trahimur ad bo
nū. z ideo tractus habet multas graues notas. Christus ergo p pec
catis nostris abluendis intrauit in desertum et ibi fecit grauē penitē*

riam. quia ieiunauit quadraginta diebus et noctibus et habuit terram pro lecto. celum pro lecto. et fecit durissimam penitentiam. ieiunauit. orauit. vigilauit. iscebat super nudam terram et dormiuit super eam humiliter cum bestijs conuersatus. discoopto capite et nudis pedibus incedebat. Igitur ipsum sepe meretenus in hac solitudine visita. et quod terra a diabolo tentata cogitata.

¶ Euangelium.

¶ Euangelium a diacono legendum significat predicationem christi. et in diebus non festiuis vnus cereus perfertur. quia autem predicationes christi solus Ioannes baptista fuit prece et parabasis paranimphus sponsi. lucerna christi. Diebus vero celebribus duo cerei feruntur ante euangelium. quia bini ac bini missi sunt apostoli in nouo testamento. Et significat quod predicaturus euangelium habebit lumen noticie noui et veteris testamenti. Crux etiam portatur ante euangelium cumthuriferario precedente ut significetur virtus doctrine esse in cruce. **Prima.** Corinthiorum primo. Nos predicamus christum crucifixum. iudeis quidem scandalum. gentibus autem stulticiam. Etiam ille qui predicat euangelium debet sequi christum crucifixum. Turbulum autem sumans precedens significat quod odor bone opinionis et non fetor infamie debet precedere euangelium. **Prima.** **Liby.** **¶** Christi bonus odor sumus. Postea sequitur diaconus habens librum euangelij super leuam et dexteram amplectens eundem. significans quod predicationis non est necessaria nisi dum sumus in leua pntis vite temporalis et obscure. quando autem transimus ad dexteram vitam. tunc erimus in amplexu et vultu dei omnia cognoscetes que beatitudinem perficiunt. **Anticoz.** **¶** Leua eius iuxta capite meo et dextera illius amplexabit me. Legit autem euangelium vertit se ad adlonem que est plaga frigida et tenebrosa significans maliciam diaboli tenebrosam et frigidam. Contra illam ergo predicator disponit ut tenebras fugat et frigus arceat charitate christi. **q. d.** Surge aquilo et veni auster. Et faciet tres cruces. primo in libro. secundo in fronte. tercio in pectore: ut notat Archi. de consecra. in cap. applica. In libro crucifixum predico. In fronte crucifixum non erubesco. In pectore crucifixum credo. Et omnes statimus dum legit euangelium. **Esdr.** **vi.** Cum absoluisset id est legisset et aperuisset legem omnes erecti steterunt. et hoc in reuerentiam illorum sanctorum verborum. Sunt enim hec verba relique sancte. **Matth.** **vi.** Nolite sanctum dare canibus id est verba dei. Per ea enim sepe miracula fiunt. quia ceci spiritualiter videtur. leprosi in aia mundantur. et mortui petris suscitantur. Verba euangelij etiam hoc. fluunt de ore et corde christi. et sic sunt sancta per contactum scissime carnis eius. Et capita nudamus in signum quod nobis nuda dicat veritas. Et dicto euangelio osculatur liber aptus a sacerdote. a ceteris autem liber clausus osculatur. **Luce.** **vi.** **¶** Nobis autem est datum nosse mysteria. ceteris autem in parabolis. Et lector euangelij osculans ipsum debet cogitare quasi osculetur dulcissimum pectus Jesu quo mellissima verba illa euangelica perfusa.

perit. Et astates oēs muniunt se signo crucis. nec volucres celi. id est
diaboli auferant semen verbi dei euāgelij lecti.

¶ Credo

Credo significat p̄dicationē ap̄lorum. Nā dñs misit illos b̄nos
et b̄nos ad p̄dicandū fidē catholicā p̄ totū mundum. et ergo sacerdos
sanq̄ christus incipit. et chorus prosequitur.

Redo in vnū deum. Patrē omnipotentē factorē celi et terre. Vi
sibilū et omnī et inuisibilū. Et in vnū dñm iesum christum dei
vnigenitū. Et ex patre natū ante oīa secula. Deū de deo lumen de lu
mine deū verū de deo vero. Genitū nō factū cōsubstantialē patri. per
quem omnia facta sunt. Qui p̄pter nos homīes et p̄pter nostrā salutē
descēdit de celis. Et incarnatus est de spū sancto ex maria virgine. et
homo factus est. Crucifixus etiā p̄ nobis sub pontio pylato. passus et
sepultus est. Et resurrexit tertia die s̄m scripturas. Et ascēdit in celos
seder ad dexterā patris. Et iterū venturus est cum gloria iudicare vi
uos et mortuos. Cuius regni nō erit finis. Et in spū sanctū dñm et
viuificantem. Qui ex patre filioq̄ procedit. Qui cū patre et filio simul
adoratur et glorificatur. Qui locutus est p̄ p̄phetas. Et vnam sanctā
catholicam et apostolicam ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in re
missionem peccatorū. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vi
tam venturi seculi. Amen.

¶ Hic venit se p̄byter ad populū dicens

Dñs vobiscū Et significat q̄ iesus in die palmarū vertebat faci
em suā vt irer in hierusalem sustinere mortē p̄ nobis. Et q̄ suscitauit laza
rū turbe occurrerūt ei cū ramis palmarū clamātes. Osanna filio da
uid etc. Et insidēs asello. vidēs ciuitatē fleuit sup illā inq̄ intumu
it facies eius a multitudine singultuū pectoris eius. pro quibz ad ple
nū s̄ba nō potuit formare. et ideo imperfecte dixit. q̄ si cognouisses et
tu. Cōsidera igit oculis mētis Iesum flentē et ne auertas faciē tuā a
singultu dñi tui. sed respice faciē christi tui. et sic deuotione afficeris si
artēte eius p̄spexeris lachrymas p̄ te effusas.

¶ Offertoriū ē canticū laudis. et ē q̄ cū laude et canticis et floribz et
palmis eū flētē receperūt ac mūera laudis ei obtulerūt in die palmarū
Loriorū sc̄da extremitatū digitorū vt amplius mūdatus offerat sa
crificiū mūdissimū dicens. Amplius laua me ab iniquitate mea etc.

Et p̄t hic notari loriorū pedū q̄n iesus in cena precinctus lintheo instar
serui oīm lauit discipulorū pedes lutosos et corā p̄ditore suo iuda ge
nus flexit p̄cūbēs an maledictos pedes veloces ad effundendū sang
uinē suū quos sanctissimis manibz suis attractare lauare extergere et
osculari ore suo sanctissimo voluit. Nec cogitabis lauādo extremita
tes digitorū dicens. Amplius laua me sanguine tuo sicut puer in bap

timō amplius q̄ petere valeā Et post osculat altare in signū q̄ xpus
osculatus ē pedes discipulorū post eorum lotionem. Hac igitur lotio
ne purgatus pcedas ad mediū altaris cogitans q̄ xpus in cena dixit.
Joā. xij. Nūc aīa mea turbata est et quid dicā. Pater sanctifica me ex
hac hora. clarifica nomē tuū cui te cōfortabis Idem affectūs dicit.
In nomine patris et filij et spiritus sancti amen. faciendo crucē sup obla
ta. Quid retribuā dño pro omnibz que retribuit mihi Calicē saluta
ris accipiā et nomē domini inuocabo. Laudās inuoca dñm rē. Lo
gita quanto desiderio christus desiderauit manducare hoc pascha in
ultima cena cū discipulis suis anteq̄ pateretur Elevato igit calice
parum suscipiens deuote affectans humili corde pronus genibz parū
flexis vt illa dignissimus dignetur aspicere dicēs. In spiritu humilita
tis recede cito ab humilitate tua et offer in humilitate christi in qua il
le dignatus ē venire in hūc mundū et fieri obprobriū hoīm. Cum sub
mitris. et in aīo cōtrito reuolue in illū cōtritū aīm et offer pio patri quē
vni genitus eius habuit cum duris clauis confoderetur et in cruce ex
tenderet. Suscipiamur domine ad te. et sumus ex Daniele. iij. vbi
hec verba pueri in camino ignis dixerunt. Tu signum q̄ sacerdos hec
verba in camino ignis deuotionis et p̄triti cordis debet dicere. et sic fa
cit sacrificium nostrum. Sacrificiū em̄ offertur in recordationem pas
sionis dñi qd̄ pro peccatis nostris oblatū est. Un̄ recognoscimus peccatū
nostrū in spiritu humilitatis et in aīo p̄trito. Sacrificiū em̄ deo spi
ritus p̄tribulatus cor p̄tritū et humiliatū deus nō despiciēs. Ut a
te suscipiatur hodie sicut suscepisti eius felicem aīam. cū p̄menderet e
am tibi in morte. et placeat tibi dñe deus sicut placuit mors eius prec
iosa. Deponat cum patena panem de calice et ponat super corpora
le. Tunc deuote se inclinans iunctis aī pectus manibus dī. Suscipe
sancta trinitas hanc oblationem quam tibi offerimus in memoria ui
passionis resurrectionis et ascensionis domini nostri Jesu xpi. et in ho
nore sanctissime dei genitricis Marie et omnium sanctorum quorū
hodie memoriam agimus: vt illis proficiat ad honorem nobis autē
ad salutem. et vt illi pro nobis intercedere dignentur in celis quorum
memoriam facimus in terris. Hanc orationem leget sacerdos in
similitudinē xpi qui longam orationem ante suam passionem in vl
tima cena post lotionem pedum discipulorū et post cōmunionem cor
poris sui pro discipulis suis premisit dum ait. Non rogo vt tollas eo
s de mundo. sed vt serues eos a malo rē. Joānis. xviij. Veni inuisibi
lis sanctificator omnipotens eterne deus et benedic hoc sacrificiū no
mīni tuo preparatū. per xpm dominū nostrum. Logita q̄ christ
subleuatis oculis in celum ait. Pater veni hora clarifica filium tuū
vt filius tuus clarificet te. Cum hec dixisset Jesus turbatus est spirit

tu et dicit. Amen dico vobis quia vnus vestrum me traditurus est hac nocte in manus peccatorum. et dixit iude iesus. quid facis fac citius. et exiit primum scilicet secrete ad iudeos vt traderet eis. Iesum quem feria quarta eis vendiderat. Conuertens se sacerdos ad populum tristis dicens submissa voce. Orate pro me fratres etc.

¶ Sequitur secreta. Et significat secretum consilium quod iudas habuit cum iudeis vt eis iesum traderet. Et habuerunt tria consilia de eius morte. scilicet dominica in passione et in sabbato ante palmas. et feria quarta cum iudas vendidit eis dominum. Et concluditur secreta altera voce scilicet Per dominum nostrum etc. quia cum iudas exisset dixit Iesus. Nunc clarificatus est filius hominis. et primum clarificabit eum pater. Et sacerdos exaltat vocem et multo solemnius cantat aut legit quod in tota missa vnus fecit et dixit Per omnia secula seculorum. et procedit ad prefationem. Et significatur per prefationem ille longus dulcissimus sermo quem in cena fecerat. quem prescripsit Joannes euangelista. xiiij. et xvi. ca. Et nota quod in capite prefationis depingunt iste due littere v et d. connece cum cruce in medio. et p. vere dignum. Unum v inferius est clausa. et superius aperta habens initium linea longiori significans humanitatem christi. que in virgine principium habuit. sed fine carebit. D deitatem significat circulariter clausa que nec initium nec finem habet. Tractus in medio vtraque copulans signum crucis efficit. vñ Humanum genus v designat. d deitatem. Scans crux in medio federat ista duo.

¶ Sic teneat manus depressas donec dicat

Per omnia secula seculorum. Dominus vobiscum. Sursum corda. Gratias agamus domino deo nostro. Vere dignum et iustum est equum et salutare Nos tibi semper et vbi gratias agere domine sancte pater omnipotens eterne deus per christum dominum nostrum. Per quem maiestatem tuam laudant angeli. adorant dominationes. tremunt potestates. Et oram quibus angeli tremunt scilicet tremore reuerentiali agnoscentes suam potestatem nihil esse respectu diuine maiestatis quod in hoc sacramento continetur. Soli celi contremiscunt et pauent ad nutum eius. et ergo timeat dominum omnis terra. sacramentum eucharistie est omni veneratione tremendum. in quo ostenduntur ea que in cruce christus perfecit vbi terra tremuit et sol obscuratus est. Celi celorumque virtutes ac beata seraphim sociis exultatione precelebrant. Et qui vobis et nostras voces admitti iubeas deprecamur supplici professione dicentes Sanctus sanctus sanctus. Sic hymnus angelorum habet Esaie. vi. Apocalypsis. iiii. Et est laus seu iubilus sanctorum qui in hoc quodammodo admittuntur ad precium angelorum. Et ergo cantatur quando sacerdos est in maiore mentis eleuatione ad deum. quasi iam ultra homines angelis societatis. et ergo ante dixit. et ideo cum angelis et archangelis etc.

¶ Nota Sixtus martyr et papa octauus a beato Petro constituit ve

¶

infra actionē sacerdos incipēs populus hymnum decātaſet. videlicet
Sanctus sanctus sanctus zc. Sanctus ſcilicet antiqua caro. Sanctus
ſc3 noua anima. Sanctus ſc3 deitas. Decem tria ſunt mundiſſi-
ma in ieſu z his tribus ſanctus hoc ſacramentū conficit a ſpiritu ſancto.
Dñs deus ſabaoth. exercitū ſc3 angeloz z hominū. Significat enī
lericiā angeloz z ſanctorū patrū in limbo deſcentozū appropinquante
paſſione chriſti. Pleni ſunt celi z terra gloria tua Quia laudabilia
ſunt z decora que facit ſc3 celi z angeli in eo. z terra z omnia que in ei-
is ſunt glorificant eum. qz omnis creatura exprimit z extollit ſuo mo-
do dignitatem ſui creatoris; vt dicitur in illo pſalmo. Laudate domi-
num de celis zc.

¶ Oſanna in excelsis

Hic eſt cantus humanus quem cantabant pueri ramos palmarū
in manibus habentes. z eſt hymnus hebreozum id eſt tranſeuntium.
non ergo competit hominibus imperfectis. ſed iam in angelicam vi-
tam quodammodo transformatis.

Benedictus qui venit in nomine domini. Et ſic ſignum crucis
ad deſignandum qz iſte qui venit cruce triumphauit. Oſanna id ē ob-
ſecro ſalui. ica populum tuum (in excelsis) id ē in altisſimis. qz nō ſolū
inſtaurauit ſalutem in terra. ſed etiā in celis ruinā angelozū. Iſto igit
hymno ſc3 dicto. exierunt ieſus z diſcipuli eius de domo reſectorij in
montem oliueti. z ibi trans torrentem cedron cepit pauere z cedere ac
meitus eſſe ex forti imaginationem horrendiſſime paſſionis ſue inflā-
tis dicens. Triftis eſt anima mea vſqz ad mortem. Dic cogitemus at-
tentius qualis fuit ille timor chriſti quem ſponte aſſumpſit. z tamen
deſiderio hoc paſcha amariffime paſſionis manducare deſiderauit et
exultauit vt gigas ad currendum viam paſſionis. quia factus eſt in a-
gonia z prolixius orabat. z factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguinis
decurrentis in terram ex calore nimij z exceſſiui amoris expellentis ri-
morem Sanguis eius qui eſt fidelis amicus nature ad ſubueniendū
nobis membris chriſti infirmis veneno ſerpentis intoxicatis pronus
effluit quaſi neſciens expectare quouſqz expelleretur. Sia o dulciſſi-
me Jeſu quanto dilectionis ardore me dilexiſti. pro quo contra natu-
ram ex ardenti patienti deſiderio calidum ſanguinem vſqz ad terram
profluentem ſudaſti. z tuum corpus tanto viſum eſt timore cōcuſſum
vt angelus de celo apparuit re confortans Anguſtias quidem cordis
tui ſudor ille indicabat ſanguineu 3. Animaduerte o ſacerdos quan-
ta puritate tremore z reuerentia ad illud ſacramentum accedas ad
quod chriſtus acceſſurus quando pati voluit. ſanguineum ſudorem
ſudaui. in quo fuit mirabiliter et ineffabiliter ipſe notatus ſacerdos
et ſacrificium.

¶ Incipit hic canon.

Non id est regula. Quia significat christi passionem q̄ est tanq̄ regula in isto toto officio. Item omnia verba canonis cum deuotione et silentio quasi cum deo loquens recitando exprimat.

Dicit Innocentius q̄ in canone aliud verba, aliud signa et gestus pretendunt. q̄ verba principaliter pertinent ad eucharistiam consecrandam. Signa vero principaliter pertinent ad historiam domini et passionis recolendam. Et sic per signa crucis ordinem tormenti domine passionis recolimus vt parebit in prosecutione. Augustinus dicit quarto de trinitate. Nostrum sacrificium est sacramentum oblationis Iesu in cruce. et ergo etiam incipit in littera ihau sic formata. q̄ sui forma signum crucis ostendit. super quam figuram Moyses in deserto serpentem eneam (qui figura christi fuit) erexit. Vocantur em̄ secreta. verba em̄ que in canone dicuntur secretissimam habent virtutem sc̄z commutandi ea que sunt distantia in infinitum. Tam em̄ oculum habent vim verba canonis q̄ etiam angeli de virtute eorum mirantur. Et ideo summus sacerdos in lege solus tanq̄ in locum secretissimum intravit in sancta sanctorum. et in seruire dei cum igne et thymate et sanguine. Et sic sacerdos euangelicus celatur cortice in lateribus altaris. ne impediatur a secreto suo. et vt sit solus et maxime eleuatus in deum seruire charitatis cum memoria sanguinis christi fusi in montem oliueti. Et in signum q̄ Iesus proci dens ad terram faciem suam in monte oliueti orans. Pater si possibile est etc. Ipse sacerdos pauens et tremens inclinatur se humiliter orans et dicens

E igitur clementissime pater per Iesum christum filium tuum dñm nostrum supplices rogamus ac petimus vt accepta habeas et benedicas hec dona. Hec prima crux significat q̄ christus fuit traditus ad mortem. Primo a patre suo ex nimio amore ad nos.

Gregorius. O mira circa nos tue pietatis dignatio. O ineffabilis dilectio charitatis: vt seruum redimeres filium tradidisti. Hec munera

Hec secunda crux significat q̄ traditus fuit a seipso. quia processit obviam eis ad eum capiendum venientibus et ait. Quem queritis. et responderunt Iesum nazarenum. Ecce super te sampson philistini. sed exterruit eum dicens. Ego sum. Iterum interrogauit eos. Quem queritis. Ego sum. si ergo me queritis sinite hos abire. Bernardus. O bone Iesu si me non plus dilexisses q̄ te non dedisses te pro me. Maiorem charitatem nemo habet vt animam suam ponat q̄ pro amicis suis. Sed o Iesu tu amore habuisti. posuisti em̄ animam pro inimicis tuis. Hec sc̄a sacrificia illibata.

Hec tertia crux significat. q̄ etiam fuit traditus a discipulo suo iuda fraudulenter osculo. O bone Iesu os tuum

¶ iii

in quo dolus nō est inuentus ori qđ habundauit malicia et nequicia
dulciter et amabiliter applicuisti. O innocens agne quid tibi et lupo
illi. sed hoc fecisti vt prauitatem cordis illius emollires. O iesu pstra
uerunt igitur te crudeles et furiosi iudei in terrā. et durissime percuisse
runt collū tuum. et manus tuas inuicem dire funibz ligabant. Et tan
qđ furiosi et rabidi lupi in te agnum sciebant. Tu vero tanqđ agnus
innocens te turpiter ligari permisisti. Quis igitur audiet sine gemitu
qualiter in illa hora horridas iniecerunt manus. O bone iesu et inno
centes manus tuas vinculo cōstringentes te agnū mansuetissimū ni
hil obloquentē. vnde instar latronis cōtumeliose te cum fune contras
perunt. Tu vero nō cessasti super inimicos tuos fauū distillare dulce
dinis tue. Nam malcho aurem de petro amputatam restituisi et ig
nominiose ac violenter ad domū Anne ductus es. et ab eodem exami
natus et alapha dire percussus. In primis que tibi offerimus pro ec
clesia tua sancta catholica. quā pacificare. custodire adunare et regere
digneris toto orbe terrarum vna cum famulo tuo papa nostro. N. et
ancillite. N. et rege. N. Et omnibus orthodoxis atqđ catholice fidei
cultoribus. Memento domine famulorum famularumqđ tuarum.
Dic age memoriam scz tui ipsius cōsanguineorum parentū spūaliū
et carnalū benefactorū inimicorū et illorū qui tibi se cōmendarunt p
filijs cōfessionis. et pro quibus orare teneris. O lū solus pontifex in
trauit in sancta sanctorum orās p se et domo sua. et pro vniuerso cetū
filiorū israel. Leui. xvi. Ante primā memoriā potes cogitare p̄mū
articulum passionis christi in domo cayphe qđ ibidē ductus ligatus a
multis falsis testibz accusatus. et vt agnus innocēs coram tondente se
tanqđ reus oīm peccatorum nostrorū que sponte supra se sumpsit obmu
tuit. Et adiuratus a caypha stridēte et fremēte respōdit. Amen. vide
biris filiū hoīs et c. Tūc oēs circūstantes in eū irruēbant dicētes. reus
est. Circa scđi memoriā scz genitricis nota qđ alij expuerūt in faciē
et in os eius. adeo qđ nō erat ei aspectus ppter abundantia spurcorum.
quā faciē angeli desiderant cōspicere. Et cōuersus iesus respexit per
et penitentiā ei infundēs qđ eum ter negauit. Roges deū vt te illo re
spectu aspicere dignetur. Et ad instar petri deplāgere peccā tua. qđ dñm
tuū sepe negasti. An memoriā datiuorū nota. qđ alij euellēbāt bar
bam et crines capitis eius. Isaie. lv. Corpus meū dedi peccientibz. et
genas meas vellentibz. An memoriā accusatiuorū nota. qđ alij p
cusserunt eū palmis in faciem Alij dederūt ei colaphos sic qđ ex tali
bus verberibz facies eius intumuit. Un fere tota nocte ad colūnam li
gatus obmutuit tanqđ agnus innocēs. Ante memoriā vocari
uorū nota. qđ tam amabilis fulgor egrediebatur de oculis eius. qđ eū
videntes in faciem conceptam maliciā in animo nō potuerūt ad li

bitum consummare fm Hieronymum ideo velauerunt faciem eius.
percutientes caput eius dicentes Prophetisa nobis christe qs est qui
te percussit. Et oim circumstantiū quoz fides tibi cognita ē z nota de
uotio. pro qbus tibi offerimus vel q tibi offerūt hoc sacrificiū laudis
pro se suisq oibz p redēptōe aīaz suarūz p spe salutis z incolumitatis
sue tibi qz reddūt vota sua eterno deo viuo z vero

¶ Cōmunicantes

Hic orat sacerdos pro illis quoz memoriā habuit ante

Unde notandum q sacerdos legalis intrans sanctū sanctorum e
rat indutus superhumerali. quod in vtroq humero habebat vnū ma
gnū z preciosū lapidē onichinū. z in cingulo erant sculpra sex
nomina filiorū israel. qui simul sunt duodecim. qz ipse sacerdos totū
portabat onus populi in humeris suis. Leui. xi. Hostia pro pec
cato data est vobis vt portetis iniquitatem multitudinis. z rogetis p
ea in conspectu domini. Similiter erat indutus alia veste q dī rōnale
et in illa circa pectus erant duodecim lapides preciosi. z in quolibet e
orum erat sculptū vnū nomen duodecim filioz israel. qz sacerdos ille
habuit oīm populū in pectore iugis meditationis. Et sic anxius one
re pctōrum sui z totius populi pcabatur deū. vt saltem meritis patri
archarū duodecim dignaretur populo ppiciari. Deutro. ie. Sic etia
sacerdos euāgelicus in sancto scōrum eleuat hic humeros suos quibz
impositū ē totū onus populi. p quo ex nimia anxietate spūs precatur
dñm. vt saltem meritis patriarcharū scz duodecim apostolorū quoz
noīa hic recitat zc. Similiter habeat in pectore iugis meditationis o
nus populi ad orandū pro eo. z pīpue p illis quoz stipēdiūz elemo
synis sustentat z quoz memoriā an habuit Et hoc etiā meritis duo
decim martyzū. quoz etiā nomina hic recitat. Infula vero quā sup
caput ponit totū onus populi supra caput agni qui tollit pctā mūdi
significat. Cōmunicantes z memoriā venerantes. In pīmis glorio
se semp virginia Marie genitricis dei z dñi nostri Jesu christi Sz et
beatoz aploz ac martyz tuoz Petri Pauli Andree Jacobi Joan
nis Thome Jacobi Philippi Matthei Bartholomei Simonis et
Thadei. Linī Eleri Clementis Sixti Cornelij Cipriani Laurēti
Erisogoni Joannis z Pauli Cosme z Damiani z oīm sanctoz tuo
rum quoz meritis precibusqz concedas. vt in omnibus pōtectionis
tue muniamur auxilio. per eundem christum dominum nostrū. Logi
ta q mane facto Jesus dire vincens ducitur de domo cayphe per plas
teas z mater sua vidit eum a discipulis derelictum z consputū tanqz
leprosum. z Jesus respexit matrem. Logita illū mutuū respectū quid
tunc mater potuit dicere ad filium cuius cordis erat tuipse cogita. qz
hoc nūntia longum esset dicere anime deuote. Sic enim p̄sentabatur

pylato et stetit coram eo dimisso capite et patientissimo corde. Et steterunt iudei contra eum tanquam gygantes. et terribilibus oculis eum insultabantur. Accusantes eum de tribu et scilicet quod converterit populum et filium dei se fecit. Secundo quod tributum cesari dari prohibuit. Tercio quod regem se dixit. Sed ecclesia in persona christi querit in officio dei parasceves contra hec tria cantans tribus vicibus. Popule meus quid se ei tibi responde mihi etc. Aut in quo molestus fuit tibi etc. Et ducitur a pylato ad herodem dimisso vultu et verecundo. et nudis pedibus incedens cum magna festinatione et omnium clamore convitia audies. Et mater eius cum indicibili dolore eum sequitur a longe. Et coram herode tanquam agnus mansuetissimus non aperiens os suum ad multa ab eo interrogata inclinato capite stetit. Et herodes Jesum illusum et indutum alba veste et longa tanquam stultum ad pylatum remisit. et propter longitudinem illius vestis. et propter imperum iudeorum credit se prius corruisse in via. Quod signat per humilem capitis inclinationem et bassam rotius corporis sacerdotis depressionem dum loquens loquitur. Oratio. Hanc igitur oblationem servitutis nostre sed et cuncte familie tue quesumus domine ut placatus accipias. diesque nostros in tua pace disponas. atque ab eterna damnatione nos eripias. et in electorum tuorum iubeas grege numerari. per christum dominum nostrum. Confirma me domine rex israel. et respice in hac hora ad opera manuum tuarum: ut sicut promissisti hierusalem civitatem tuam erigas. et hoc quod cogito perficiam per te. Et oratio. Domine in hac hora. Quam oblationem tu deus in omnibus quesumus domine benedic. Hec crux significare potest quod iudei innocentem christum clamabant tolli et crucifigi. et malificum et maledictum barrabam dimitti. Ascriptam Hec crux notat christum traditum militibus ad flagellandum qui nudaverunt eum coram tota cohorte hominum viri et mulieres. Et nota hic verecundiam quam sustinuit piissimus ac verecundissimus Jesus. Et eum inhumanissime flagellis ceciderunt. et usque ad costas verberibus laceratus. sic quod a vertice capitis usque ad plantas pedum non fuit in eo sanitas. quousque tam torzoribus quam inspectoribus fatigatis iubetur solui. Dic inspicere eum sic nudum undique sanguine cruciatum solutum coram multitudine stantem. Ratam rationabilem acceptabilemque facere digneris. Dic nota quod induerunt eum vestem laceratam purpuream derisoriam tanquam regnare volentem: ut nobis corpus. Dic nota quod capiti eius coronam spineam usque ad cerebrum violenter impresserunt: ut sanguis eius ex capite copiose defluens ut frontes genas et collum rubricaret et plus quam mille puncturis iudei vulneraverunt eum miserrime. Et nota hic quod dederunt ei arundinem in manu dextra ad modum sceptri regalis flectentes derisorie genua coram eo dicentes. Ave rex iudeorum dantes ei alaphas

et expuentes in faciem eius. et arundine caput eius percusserunt ut spine
ei fortius intrarent. Dilectissimi filij tui domini nostri Jesu christi
Dicerige manus tuas ex intima deuotione cum suspirio in celum. q̃
si diceres O dulcissime pater nō dedigneris q̃ ego pauper et inimicus
ausus sum tam magnifica postulare. q̃ si rogarem a te celum et terras
modicum esset. sed postularem a te corpus et sanguinem filij tui vnige
niti et sub tam immundis manibus crearetur quis nō contremisceret.
Unde illud sacramentū est quodammodo p̃cipuū indicium diuine dis
lectionis ad hominem. nihil em̃ minus videt deus facere in eo q̃ quo
tidie dignatur descendere de celo super altare. q̃ cum de celo descēdes
naturam humanā homo factus assumpsit. Unde in isto altari angeli
et archangeli ministrant. throni celestis sedilia preparāt. seraphin pa
num supponunt. cherubin versus p̃piciatorium facies inflectunt. et p̃n
cipatus et potestates sic seruiunt ad p̃ncipes tenebrarū remoueant.
Qui p̃uidet q̃ pateret accepit panem in sanctas et venerabiles manus
suas. Logita hic. O pie pater recordare timore doloris et angustie
quā suū dulcissimū cor tūc sensit. Et eleuatis oculis ad te deū patrem
suū omnipotentē tibi grās agens. b̃ndixit. fregit. dedit discipulis suis
dicens. Accipite et manducate ex h̃ oīs. hoc est corpus meū. Nec
crux iam facta notat q̃ pylatus Jesum sic indutū veste purpurea fla
gellatū. spinis coronatū. arundine in dextra tenētē. fune s̃o in brachio
quo p̃us ad columnā ligatus. facie in terra dimissa et sanguine p̃ ocu
los. genas. nares et collū copiose decurrēte sic deformatū omī p̃plo ostē
dit clamās Ecce hō. et iterum Ecce rex vester. Quā quidē obprobriosas
ostēsiōne repetit sacerdos in eleuatōe corporis xpi ostēdes eū omī p̃plo et
sicut illi voce canina clamabāt. Tolle tolle crucifige eū. sic nos ecōtra
vidētes eū suspirio dicamus eū salutātes. Ave salus mūdi etc. Et ita
cogitemus in nobis O bone iesu. intime te de p̃cor ut illā ineffabilem
vultus tui formā cordi meo p̃spicaciter imp̃mas et ardētē infigas q̃
lem visus es in illa hora habuisse. q̃n velut abhominabilis p̃sus oib̃
fuisi ostēsus. Hora eleuatōis venerabilis sacramēti nola pulsas. q̃ in
lege Moysi leuitice r̃pe sacrificij tubis clangebāt et sic etiā laudamus
eū in cymbalis. Et etiā ut p̃pls p̃paret se ad deuotiōem et orōnem.
Lānde et faces accendunt. q̃ corda fidelīū cūstāntiū accēdi debēt
deuotius et inflāmari feruētius. Uñ br̃s Gregorius d̃r. q̃ in instāti
prolatōis s̃boz hoz (hoc est corpus meū) celi aperītur celestīū curie
adiueniūt cum verbo dei incarnato ad vocē sacerdotis. O sacerdotes
quali honore honorati estis. quali mensa cubamini et potatis. quam
angeli videntes horrescunt et neq̃ sine timore respicere audent. Et di
cat sacerdos verba consecrationis cum intentione confitendi in perso
na christi. et sic christus in persona sacerdotis conficit in signum q̃ v/

num sunt christus et sacerdos, quia dicitur hoc est corpus meum.

Simili modo postquam cenatum est accipiens hunc preclarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas gratias agens benedixit. Hic crucem notat quod Jesus crucem suam in propriis humeris portavit, posteriorem vero eius partem super terram trahens curvatus crucentatus cum magno consensu factus obprobrium hominum. Et tamen exaltauit in spiritu ut gigas ad curendam viam ad montem caluarie. Et ibidem coram tota multitudine nudatus est, quia vestem eius in vulneribus coagulata violententer extraxerunt adeo dire quod omnia vulnera eius denuo aperta erant ex quibus sanguis copiose effluebat. Et illa extractio vestis in vulneribus indurata erit ei maior pena quam unquam ante sustinuit. Considera et vide eum mentesenus sic stantem coram tota multitudine hominum vtriusque sexus vulneratum et crucentatum. Nec permittebatur Maria mater eius appropinquante sibi ante crucis erectionem ne aliquam exhiberet ei humanitatem.

¶ Nota quod cum violentia eum super crucem in terram nudum deiecerunt, et ita atrociter eum extenderunt super terram ut omnia ossa eius dinumerari poterant, et manus eius ac pedes obtusis et grossis clavis cruci affixerunt, et crucem cum corpore erexerunt cum impetu et magna vi, ita quod omnia vulnera manuum et pedum dilacerabantur et sanguis copiosissime defluebat. Quanta igitur tunc patiebatur Jesus pro te deuote perpendas anima.

Dedit discipulis suis dicens. Accipite et bibite ex eo omnes. Hic est enim calix noui et eterni testamenti mysterium fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Tunc eleuatur calix consecratus. Nec quotienscumque feceritis in meam memoriam facietis. Oratio meditanda tempore eleuationis sanguinis.

O alme et benignissime pater de sanctuario tuo intrare hanc sanctissimam hostiam, quam immolo tibi pro peccatis nostris, et esto placabilis super multitudinem malicie nostre. En vos sanguinis fratris nostri Iesu christi clamantis de cruce ad te. Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Suscipe eum pro remissione peccatorum nostrorum. Clamat enim sanguis christi non vindictam sicut sanguis Abel, sed misericordiam.

Post eleuationem calicis adora sanguinem cum inclinatione cogitans. O mirabilis et innocens pretiose sanguis miserere nobis peccatoribus amore illius charitativae effusionis, qua pro nobis de beatissimis vulneribus effluxisti. Et hoc observa quotienscumque discooperis calicem. Unde extensis manibus legitur. Nec extensio brachiorum crudelem significat extensionem brachiorum christi et totius corporis tribus horis in cruce viventis in medio duorum latronum. Marc. xv. Et cum sceleratis reparatus est, et clavis manuum et pedum innitebatur eorum.

pondus corporis et sic dilacerabantur et fundebantur foramina manuum et pedum continue. Unde si vidisses eum tam miserabiliter patientem defecisset anima tua pro dolore. Unde et memores domine nos tui serui. sed et plebs tua sancta eiusdem christi filij tui domini dei nostri tam beate passionis necnon ab inferis resurrectionis et eius (qui sedet in celis) gloriose ascensionis offerimus predari maiestati tue de tuis donis ac datis hostiam puram.

Hec Crux norat christi crucisfixi illusionem vulgaribus clamantibus. Uach qui destruis templum et in triduo reedificabis. Et a principibus dicentibus. Si filius dei es descendat nunc de cruce. et a militibus offerentibus ei acetum. Jesus vero pro eisdem oravit patrem suum lachrymis et clamore valido mixtis sanguine in genis suis existente dicens. Pater dimitte eis. quia nesciunt quid faciunt. Et peras ut eandem pro te ad patrem dirigat sanguinolentis lachrymis hostiam sanctam.

Hec crux significat crucem exprobrationis facte sibi a latrone sinistro. quem increpans alter dixit. Neque tu times deum. hic homo iustus est. et dixit. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Cui christus ait. Hodie mecum eris in paradiso. Vnde latronem aspexit christus sanguine suo de dextera manu fluentem et saluantem secundum Alexandrum de Hales. et sic mundavit eum. Roga eum ut sic etiam repurget hostiam immaculatam. Crux hec significat tormentum compassionis doloris matris. Cui dixit intus compatiens. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Non dicit mater charissima. sed communi nomine mulier. Creandum est enim quod si dulciter matri locutus fuisset cor virginis per medium crepuisset. Dolores enim quos in partu non sensit iam sustinuit. Quiso igitur a misericordissime Jesu me intueri frequenter illis pietatis tue oculis. quibus a matrem et discipulum respexisti sub cruce stantes et amare flentes. Quando altera alteri commendatur ultimum eius relinquens testamentum dicens. Ecce filius tuus. et cetera. Panem sanctum vite eterne.

Crux hec quarta est tormentum sue a deo patre derelictionis. cui dixit. Deli deli lamazababani. Hoc est Deus meus deus meus: ut quid me dereliquisti. Et sensualitas erat exposita penam et ea character divine influentie erant suspense. sic quod non redundabant in sensualitatem. ex cuius redundantia exsuperans fuisset omnis dolor in inferiori portione rationis. sicut in martyribus factum esse legimus. quia quanto maior pena exterior eis infligebatur. tantomagis illis affluxit redundantia gaudij consolationis. In iesu autem factum est miraculose ut non redundaret gaudium consolationis divine in sensualitatem. Et calicem salutis perpetue.

Hec quinta crux significat quintum verbum quod Iesus in cruce locutus est. et tormentum potationis aceti et fellis dum ut presciens potum amarum sibi dandum petijt dicens. Sitio. Et illi dederunt sibi acetum felle mixtum. Unde beatus Bernardus. O bone Iesu de cruce taces. coronam spinam sustines. pre siti clamas. Et quid sitis bone Iesu. Lerte sitis nostram salutem et redemptionem hominis. Adhuc durat ista sitis. et vere stultus est qui eam non extinguit.

Supra que dicitur hoc extensis manibus super mensam altaris. supra utramque partem oblate. quia sacerdos legalis offerens bircum in sancta sanctorum pro peccatis populorum. posita utraque manu super caput eius confitebatur omnia peccata populi israel. qui imprecans capiti eius birci emissarii quem emittit in desertum. Leuitici decimoferto. Qui portauit iniquitates eorum. Sic sacerdos euangelicus in sancta sanctorum scilicet in altari ponit utramque manum super hostiam. In signum quod ipse sacerdos offerens et populus sunt digni morte. sed agnus dei sustinuit mortem pro eisdem. et sacerdos confiteatur iniquitates omnium. et precipue missam audientium. et illorum quorum ante memoriam habuit. Ipse enim est agnus qui tollit peccata mundi. Joannis secundo. Quia omnis erant digni morte. sed filius offert se pro omnibus ad mortem. Sicut Abel qui obtulit agnum ita filius dei obtulit se agnum innocentem ex amore incomprehensibili erga nos. et tali amore offert seipsum quotidie pro nobis in altari. Et tali affectu a nobis debet aspici et suscipi ac si iam in instanti primo fieret. et sic fuit immolatus ut Abel. Iste enim agnus est qui occisus est ab origine mundi. quia Abel erat figura eius. Secundo Iesus fuit etiam immolatus: ut Isaac a patre suo. quia deus pater pro proprio filio suo non pepercit. sed pro nobis omnibus tradidit illum sicut apostolum. Tercio Iesus sacrificio Melchisedech (qui vinum et panem obtulit) per omnia assimilatus est qui quotidie se offert sub speciebus panis et vini pro nobis deo patri. Et sic rogante pro eis sacerdote propicius erit dominus populo. et ergo dicitur hic supra que pro picio. Nota quod Iesus dicitur sacerdos in eternum sicut Melchisedech. quia sicut Melchisedech obtulit Abrahæ reuerenti de bello panem et vinum. sic Christus in via obtulit se per ineffabiles dolores in ara crucis supplicans pro nobis lachrymis et clamore valido. Sic ipse quotidie se offert patri pro nobis in missa super altare. non dolore. sed amore. et sic ipse hic dicitur angelus magni consilii. per cuius manus petimus hec preferri tanquam per nuncium birci emissarii in sublimi altare. et sic offert seipsum in conspectu diuine maiestatis. Et ergo per crucem que sequitur dum dicitur (corpus)

figuratut penultimum verbum quod dicitur in cruce scz Consummatus est. id est tibi patri offero totum opus obedientie et passionis mee pro salute generis humani et me ipsum. Supra que ppicio acere/no vultu respicere digneris et accepta habere sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel et sacrificiuz patriarche nostri Abrahe et quod obrulit tibi summus sacerdos tuus Melchisedech sanctum sacrificiū inmaculatā hostiam.

Supplices

Vic sacerdos deuote inclinet se et oret cancellatis manibus ante pectus. Vic em hircus emissarius mittebatur liber in desertum per manum nunciū. id est angeli in celum. Et etiam instar Aaron precatur super cornua altaris innitens altari extendēs manus sacerdos quasi ipso facto dicat Obsecramus te supplicis per crucem et passionē quam sustinuisti in cruce expansis manibus Et inclinatio deuota significat qd Iesus morti appropinquans incepit deprimere oculos et pallescere et nigrescere nec habens vbi caput suum miseris sellum. et spinea corona et sanguine in crinibus capitis congelato grauatum inclinaret nisi supra pectus suum offerens seipso patri pro peccatoribus.

Supplices te rogamus omnipotens deus iube hec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum in conspectu diuine maiestatis tue: vt quotquot ex hac altaris participatione sanctificantur suscipere misericorditer digneris. Osculare altare ad dexteram partē sacrosanctum filiū tui corpus.

Hec crux fit in memoria passionum quas passus est in toto corpore quasi clamans illud pphete. O vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor meus sicut dolor vester. Et ergo prius sit septimum verbum Consummatus est. id est tibi patri offero totū corpus obedientie et passionis mee pro salute generis humani. et hoc est fasciculus mirre dilecti mei inter ybera mea comorabitur.

Et sanguinem sumplerimus Hec secunda crux que dicitur sup sanguine notat sanguinem effusum et corpus torridum relictum. vt dicit Gregorius. Cuius corpus sanctissimū in ara crucis torridum et sic inclinato capite clamans voce magna et rauca lachrymando protulit septimum verbum scz Pater in manus tuas comendo spiritum meū et hoc dicens expirauit. Vic intime perpende quantā sustinuit penam dum nobilissima anima eius a suo amantissimo atq; tenerrimo corpore separabatur. Omni benedictione celesti et gratia repleamur per eundem christum dñm nostrum.

Tercia vero crux que fit sup illo verbo benedictione. et facit in faciem suam sacerdos. notare potest titulum scriptū super caput Iesu Iesus nazarenus rex iudeorum. hunc titulum triumphalem diabolus

maxime perborkelet. ergo munimus nos ea in facie contra diabolum
Me mento etiam domine famulorum famularumque tuarum qui
nos precesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis)

Memoria mortuorum genitui. id est parentum et consanguineorum.
datus quorum stipendia visis. Acculatiui. id est iniuriosorum. vocatiui. id est illorum pro quibus rogatus es. Ablatiui. id est pro omnibus fidelibus defunctis. Etiam pro illis qui tibi confessi sunt

Hic fit silentium. et significat christum mortuum in cruce pendentem. sed eius anima ad limbum descendit patrum. et ergo rogamus: ut nunc dignetur descendere ad purgatorium inde animas liberando sicut tunc animas de limbo liberauit dicens

Ipsis domine et omnibus in christo quiescentibus locum refrigerii lucis et pacis ut indulgeas deprecamur per eundem christum dominum nostrum

Unde pectus cum exaltatione vocis et suspirio dicens. Nobis.

Et significat quod centurio et iudei plurimi percutientes pectora sua timuerunt valde. audientes quod Iesus moriens clamauit. et videntes. quod ex latere domini perforato a Longino cum lancea sanguis et aqua effluerunt miraculose. quod sol obscuratus est a sexta hora usque ad nonam quod terra mota est et tremuit. quod velum templi scissum est etc. Petre scissus sunt ex motu terre Quibus sacerdos se performans recognoscit se peccatorem dicens. Nobis qui pro aliis intercessimus cum tamen nos magis hac indigeamus gratia. Hebreorum dicitur. Quemadmodum pro aliis ara pro se et pro peccatis offerre debet: Et licet omni tempore debeamus ex toto corde nos peccatores recognoscere. precipue tamen in sacrificio misse cum in remissionem peccatorum hoc sacrosanctum celebrat mysterium dicendo ex intimo cordis. heu. heu. heu. quod anima mea non compungitur pro peccatis pro quibus necesse fuit lancea vulnerari latus tuum o iesu. et violari clauis manus tuas et pedes. heu quod non lachrymatur amaritudine spiritus meus. et cum tu deus meus pro me potatus fueris amaritudine fellis Nobis Quos per omnibus famulis tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus pacem aliquam et societatem donare digneris cum tuis sanctis apostolis et martyribus cum Joanne. Stephano. Marthe. Barnaba. Ignatio. Alexandro. Marcellino. Petro. felicitate. Perpetua. Agatha. Lucia. Agnete. Cecilia. Anastasia et cum omnibus sanctis tuis Intra quorum nos consortium non est maior metiri. sed venie quesumus largitor adimite per christum dominum nostrum.

Et non respondet hic ab homine astante Amen neque in toto canone quod similiter creditur quod ab angelis circumstantibus responderetur Amen

Per quem hec. Hec est totius canonis conclusio. Et innuitur in his octo crucibus epilogus totius passionis domini nostri iesu christi.

Per quem hec omnia semper bona creas sanctificas

Hec crux norat crucifixionem factam hora tertia linguis iudeorum
clamantium. Tolle tolle, crucifige eum, dum stetit coram pylato et to-
ta cohorte, indutus veste purpurarum corona spinosa in capite etc.

Unificas Hec crux significat crucifixionem
factam hora sexta, cum elevatus fuit in cruce in eam affixus.

Benedicis Hec tertia crux significat crucifixio-
nem hora nona, in cruce factam.

Et prestas nobis Hic flexis genibus coniunctis manibus
adora eum. Petas licentiam quod audeas eum tangere. Et cogita
quod Joannes baptista (quo non surrexit maior inter natos mulierum)
contremuit et non audebat tangere sanctum dei verticem. Et deponere
corporale de calice. Per ipsum. Quia crucifixio facta est spacio trium
horarum quo vixit in cruce, ideo subsequenter fiunt hi tres cruces.

(Cum ipse sit in ipso) fuit enim continue illis tribus horis in
maximo cruciatu, et in multa effusione sanguinis sustentatus clavis
manuum et pedum, quibus totum corpus innitebatur, et sic continue
dilacerabantur vulnerum foramina.

Hic nota cum quan-
to tormento in cruce tribus pependit horis. Est tibi pater omnipotens/
ti in unitate spiritus sancti omnis honor et gloria.

Iste due ultime cruces signant sanguinem et aquam de corde Jesu
transfixo fluentes. Et calix interior ultimo tangi solet cum oblata.
Et significat apertionem lateris cum lancea de quo exiit sanguis et
aqua. Nulli dubium quin mater Jesu videns latus eius tam gran-
di vulnere aperiri, quin semiviva cecidit in terram: Ut dicit Bona-
ventura Anticorum quarto, Vulnerasti cor meum soror mea in vi-
no oculorum tuorum. Et trahitur ultima crux a summitate calicis quod
si ad pedem eiusdem, et reducitur iterum sursum, quia anima christi a
corpore separata descendit ad limbum et rediit. Toto hoc tempore
sacerdos stabit inclinato capite instar Jesu in cruce pendentis, ostens-
dentis sponse sue cor suum.

Per omnia secula seculorum
Dicitur alta voce in signum quod hic est finis canonis. Et elevatur cor-
pus christi parum cum calice. Et significat depositionem corporis chri-
sti de cruce. Sic et Nicodemus et Joseph fecerunt. Et reponitur sup-
corporale sindone munda. Per omnia secula seculorum. Amen.

Oremus Hic adoratur flexis genibus, quia mater sua Ma-
ria corpus eius de cruce depositum adoravit. Preceptis saluta-
ribus moniti et divina institutione formati, audemus dicere. Pater
noster qui es in celis etc. **Chorus.** Sed libera nos a malo. Sa-
cerdos Amen. Deinde chorus respondit Sed libera nos a malo.

In festo Tunc subdiaconus representat diacono, involutam pa-
tenam et diaconus eam discooperit et discooperram sacerdoti pre-

C H

sentat osculando sacerdotis dexteram / et deponit cooperimentum de
calice, quia patres in limbo osculati sunt christi dexteram cum dixerunt.
Aduenisti desiderabilis, quem expectabamus in tenebris etc. Et debet
hec sequens oratio (Libera nos domine) dici sub silentio, quia discipuli christi omnes
siluerunt mortuo christo, nec audebant publice loqui aut confiteri chri-
stu. Et eleuat patenam, quia anima christi descendit ad inferos patres ibi il-
luminans et spolians principatus et potestates transduxit confidenter
palam triumphans illos in semetipso. Et in signum victoriae et triumphi
eleuat patenam. Et sic petit sacerdos ut nos etiam liberet nos ab omni ma-
lo dicens. Libera nos quesumus domine ab omnibus malis preteritis pre-
sentibus et futuris, et intercedente pro nobis beata et gloriosa semper virgine
dei genitrice Maria, cum beatis apostolis tuis Petro et Paulo an-
drea cum omnibus sanctis. Da propitius pacem in diebus nostris.
Hic sacerdos osculatur patenam, quia reconciliavit sanctos in limbo et
nos omnes. Locutione prima. Reconciliavit nos in corpore carnis eius per
mortem. Ut ope misericordie sue adiuti et a peccato simus semper liberi et
ab omni perturbatio securi. Hanc crucem signat in facie suam, quia
christus reconciliavit nos deo patri per crucem suam et per crucem deuiat in-
fernum. Dehinc sacerdos de ore calicis cooptorium remouet, quia Ioseph
et Nicodemus ad sepeliendum corpus Iesu lapidem ab ostio mo-
numenti deuoluerunt. Et adorabit eum tremulus antequam eum eleuat et
portat ad calicem corpus Iesu tanquam ad sepulchrum dicendo. Per
eundem dominum nostrum Iesum christum filium tuum. Diuiditur hostia quod
ad spiritus eius in duas partes, quarum una pars offertur in laudem corpo-
ris christi, quod est in celo et gloria, et ergo subditur. Qui tecum vi-
uit et regnat in unitate etc. Alia vero medietas offertur pro illis qui
sunt in miseria. Et quia est miseria illorum qui sunt in purgatorio, et il-
lorum qui sunt in hoc mundo predestinati, et ideo illa alia medietas
subdiuiditur in duas partes cum dicitur. In unitate spiritus sancti de-
us per omnia secula seculorum Amen. Hoc sacerdos alta voce dicit
parum eleuando calicem cum una parte hostie, quia christus regres-
sus est ab inferis cum spolio et triumpho et pompa nobili. Et in dicendo
alta voce. Pax domini sit semper vobiscum, parti corporis christi mystici scilicet
fidelibus significat per partem immergendam sub tribulationibus
presentis vite agonisanti petit sacerdos pacem pectoris in presenti vi-
ta per gratiam et pacem eternitatis in futuro per gloriam, et facit tres
crucis cum hostia super calicem dicendo. Pax domini etc. quia tribus diebus fuit corpus
christi in sepulchro, et anima in limbo patrum. Et post hoc immittit illam par-
tem corporis christi in calicem dicendo. fiat hec commixtio corporis et sangui-
nis domini nostri Iesu christi omnibus nobis sumendum salutis memorie et corporis
in vitam eternam Amen. Significat unionem carnis et sanguinis eius

anima christi in sepulchro cum resurrexit. In triduo enim mortis christi anima fuit separata a corpore et sanguine, et sanguis a corpore. In resurrectione vero illorum trium unio fuit facta, et quia christus post resurrectionem suam. Joannis. x. dixit discipulis suis. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis corpus christi mysticum in presenti seculo inter inimicos militans per remissionem peccatorum supplicat, et etiam petit pacem quam christus discipulis suis dedit per resurrectionem suam dicendo Agnus dei qui tollis peccata mundi etc. Sacerdos mundi rogat christum per pacem ecclesie Inclinando dicens Domine Jesu christi qui dixisti apostolis tuis, pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, ne respicias peccata mea sed fide ecclesie tue, eamque secundum voluntatem tuam pacificare custodire adunare et regere digneris Qui vivis et regnas deus per omnia secula seculorum amen. Osculando altare et osculando crucem in libro dicit. Pax christi et ecclesie dei abundet in cordibus vestris. In signum quod christus dedit discipulis suis pacem dicens eis. Pax vobis. Joannis. x. Dixit iesus discipulis suis. Pax vobis Et sic sacerdos osculatur crucem in libro Nec cum dixisset ostendit eis manus et latus in cuius signum sacerdos cancellatis manibus vertit se ad ministrum ostendens ei manus, osculando imaginem a ministro sibi prestatam et oblatam, dando eidem ministro in persona omnium discipulorum pacem et dicit. Pax tecum, habeto vinculum pacis et charitatis ut aptus sis sacris mysteriis christi

Significat quod christus iterum dixit eis pax vobis etc. Et cum hoc dixisset insufflauit et ait discipulis. Accipite spiritum sanctum, quia spiritualiter omnes presbiteres in gratia comunicant corde, et sic sacerdos dat ministro pacis et charitatis vinculum, et per eum omnibus qui interfuerint missae, quia charitas dei diffusa est in cordibus vestris per spiritum sanctum. Et pro comunione quam in primitiis ecclesie singulis diebus omnibus et singulis qui interfuerant missae fiebat sacramentaliter et spiritualiter datur pax singulis. In quo significat quod corde communicent seque spiritualiter. Latice. primo. Osculetur me osculo oris sui

Antequam communicet dicat inclinatus hanc orationem. Domine iesu christe fili dei vivi qui ex voluntate patris coopante spiritu sancto per mortem tuam mundum vivificasti, libera me per hoc sacrosanctum corpus et sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis et universis malis et fac me tuis semper obedire mandatis, et a te nunquam sinas in perpetuum separari. Qui cum eodem deo patre et spiritu sancto vivis et regnas per omnia secula seculorum Amen.

Et quia quotienscumque manducabimus panem hunc, et calicem domini bibemus, mortem domini annuntiabimus donec veniat, primo Corinthiorum. xi. Non habenda est memoria passionis mortis christi aut corporis et sanguinis eius sed demum sumptorem celeriter et cum omni deuotione corde contrito et reuerenter vitando cordis distraktionem et mentis euagationem, ne perdant deuotionem irruentes cogitationes. Et cogita quid tu ipse sis, et quatus ille quem accepturus es, qui etiam pro tuis peccatis ex nimio amore tuo obprobrijs

simā sustinuit mortē. et sanguine suo p̄ciosissimo p̄ te mortēs in patibulo redemit te. et quotidie te eodez sanguine potat et corpe nutrit. Quid amplius debuit facere et nō fecit. Dāc vltimā memoriā sui nobis reliquit quasi nesciēs se a nobis separare. s; seipm̄ inseparabilē sub sp̄bo panis et vini q̄si pignus relinquēs. ut quoties inspexeris amoris sui immensi recorderis. si illud pignus p̄fecte inspexeris absq; fletu et magno desiderio et suspirio offerre et accipere nō potes. Dū accipias corpus dñi in manu dicas. Panē celestē accipis et nomē dñi inuocabo. dñe nō suz dignus ut intres sub tectū meū etc. Sic accipere corp⁹ dñi cū m̄gno tremore et deuorōe. Ad calicē domini. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi. Calicem salutaris accipiam et cetera. Sanguis domini nostri Iesu christi. etc. Quod ore sumus p̄simus domine pura mente etc. Lanticozum quinto. Comedite amici et bibite et inebriamini charissimi. Comedite corpus meum et bibite sanguinem meum et inebriamini in diuinitate mea. verbum caro factum est ut abus angelorum fieret abus hominum.

¶ Communio

Communiō significat gaudium de communione corporis et sanguinis Iesu. Psalmista. In voce exultationis et p̄fessionis sonus epulantis.

¶ Complende

Complende leguntur extensis manibus s̄m Innocentium. Et significat benedictionem quam rogat fieri a deo in p̄plendis siue orationibus presbyter. Sicut christus ascensurus in celum eleuatis manibus benedixit eos. Leuitici nono. Luncq; cremati essent adipēs in altari extendens sacerdos legis antiquę manum ad populum benedixit eis. Sic etiam sacerdos euangelicus hostia oblata et concremata. et deo patri missa benedicit populo. In festis tamen diaconus cantat Jte missa est. et representat illud canticum angelorum. scilicet. Viri galilei quid statis aspicientes in celum. hic iesus qui assumptus ē a vobis quemadmodum vidistis eū ascendētem in celum ita veniet. et cetera. Luce vltimo. Benedictio tamen fit a sacerdote super populum per signum crucis. Eborus vero congratulando respōdit. Deo gratias. imitando apostolos qui adorantes eum regressi sunt Hierusalem cum gaudio magno. Et in fine misse sacerdos ex intima deuotione leget hymnum trium puerorum. quia sacerdos instar puerorum iam existit ex sumptione sacramenti in camino ignis summe deuotionis purgatus. Et ut alter Simeon postq; accepit puerum Iesum in vlnas cordis sui ex intimis suspirijs cantat canticum simeonis. Nūc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Et ergo dicit Bonauentura in sermone de corpore christi. Si post com̄

unionem non sentis aliquam specialem refectionem. signum est in/
firmitatis tue spiritualis vel mortis. Ignem enim posuisti in sinum et
non sentis calorem. Mel in ore et non sentis dulcedinem. Si vero co
solarorem sentis aliquam non tibi sed diuine tribue bonitati.

Hec de calciamento domini benedicta sufficiant.

Tractatus fratris Guillelmi de Souda or/
dinis minorum de obseruatione. de expositione missae
et de modo celebrandi. sacerdotibus deuote
celebrare volentibus utilis et necessarius.
Finit feliciter. Impressus Dauentrice Anno
domini. M. CCCC. Ciiij.